

Spomienka na štrajk v skalickej tehelni - Ing. Miloš Bíla

21.7.2026 - | Záhorské múzeum v Skalici

Minulý rok uplynulo 70 rokov od štrajku robotníkov v tehelni v Skalici a rád by som si na tieto udalosti, ako ich priamy účastník, zaspomínal. Skalická tehelná bola významným výrobcom pálených tehál nielen pre samotné mesto, ale aj pre široké okolie. Postavená len neďaleko Skalického hájička a pri nej obrovská ťažobná jama, ktorá bola zdrojom tzv. sprašovej hliny, z ktorej sa vyrábali pálené tehly. Ťažobná jama sa postupne rozširovala južným smerom, teda ku skalickej mestskej búde a v dobe mojej mladosti „pohltila“ niektoré parcely a malé vinohrady na jej južnej strane. Na dne ťažobnej jamy bola stojaca voda, ktorá sa musela pravidelne odčerpávať, aby nezaplavila potrebnú úzkokoľajnú dráhu, po ktorej sa v typických vyklápajúcich vozíkoch dopravovala hlina do budovy tehelne. Časť vodnej plochy bola porastená rákosím, ale i tak sa tam deti chodili, napriek zákazu, kúpať. Pozdĺž ťažobnej jamy bola poľná cesta smerom do lokalít Psíky a Lištiny, z ktorej bolo vidieť, ako kopáči kopali, nakladali a vozili hlinu k lanovému výťahu. Práca v tehelni sa prerušovala len v zimnom období, kedy sa zamrznutá hlina ručne kopáť a následne spracovávať nedala.

Až do znárodnenia v roku 1948 tehelnú vlastnil Václav Lnenička, ktorý spolu so svojou manželkou mali v areáli tehelne rodinný dom. Krátko po znárodnení zomrel. V znárodnenej tehelni sa vystriedalo niekoľko tzv. robotníckych vedúcich. Pani Lneničkovú tam nechali pracovať, aby využili jej vedomosti. Bola tam ako úradníčka - účtovníčka a osobne nám prinášala výplaty. Jej manžel bol členom sokolskej jednoty a skalický Sokol aj finančne podporoval. Tieto skutočnosti som sa dozvedel od môjho otca Vladimíra Bílu, ktorý bol mnohonásobne zvolený za náčelníka Sokola v Skalici.

Na dokreslenie situácie v 50. rokoch minulého storočia, ale hlavne po menovej reforme v roku 1953 nemôžem nespomenúť, že počas každoročných letných školských prázdnin som sa sám, ale i so spolužiakmi, zúčastňoval rôznych platených brigád. Úplne prvý zárobok sme dostali spolu s R. Tomíkom, a to za prácu v pieskarni jeho otca, kde v lokalite Propaste sme kopali, preosievali a nakladali piesok do koňmi ťahaného voza pána Tomíka. Nasledovala práca v konzervárni pána Milošica, kde sme zasa rezali a nakladali kapustu do veľkých drevených sudov. Šliapanie kapusty vo vysokých gumených čizmách bola čiastočne i zábava. Jedno leto sme spolu s mojou matkou pracovali v jezuitskom kostole. Ten bol vtedy prispôbosený na primitívnu sýpku obilia. Skalickí roľníci tam vozili štátom určené povinné dodávky čerstvo vymláteného obilia, ktoré sa muselo prehadzovať - prevzdušňovať, aby sa neskazilo, nesplesnelo.

Neskôr, už ako právoplatne plnoletý, som bol v lete roku 1955 zamestnaný v skalickej tehelni. A tak, zhodou zvláštnych okolností, som bol svedkom štrajku jej zamestnancov. Bol som vtedy študentom VŠT, chemickej fakulty v Bratislave. Práca v tehelni bola pre mňa určitým obohatením vedomostí z môjho oboru, pretože výroba pálených tehál je súčasťou silikátovej chémie. Ale ja som bol prijatý vtedajším vedúcim tehelne na čisto manuálnu prácu. Zapracoval som sa na obsluhu stroja, ktorý formoval hlinenú hmotu do tvaru tehál. Vychádzajúca sformovaná mokrá hlina bola strojom pravidelne odrezávaná, čím vznikli dve surové tehly, ktoré sa museli ručne odoberať a klásť do pripraveného vozíka stojaceho na koľajniciach. Dve mokré tehly sú dosť ťažké, takže ich nakladanie bolo fyzicky namáhavé. Na vozík sa zmestilo 60 tehál. Moje zapracovanie na obsluhu formovacieho stroja trvalo niekoľko dní tréningu. Každý odberač bol aj vodič a museli sme sa striedať podľa toho, koľko minút bol odberač schopný pracovať. Stroj pracoval veľmi rýchlo, a to bez zastavenia od 6.00 do 10.00 hod. a od 10.30 do 14.00 hod., a pracovná norma sa musela plniť. Ostatné pracovné úkony

po odvoze surových tehál súviselo s ich ukladaním do vonku zastrešených sušiarňí. Po vysušení sa tehly zasa vozili do tunelových pecí na vypálenie. Asi za 2-3 týždne od môjho nástupu do vyššie opísanej profesie sa všetci zamestnanci tehelne dohodli na celopodnikovom zastavení práce, t. j. že budú štrajkovať. Ja, ako brigádnik, som o tejto akcii vôbec nevedel. V deň štrajku, keď som prišiel do tehelne tesne pred šiestou ráno, tak už boli všetci zamestnanci pred budovou i v budove strojovne. Tak som sa dozvedel, že začína štrajk. Strojovňu tiež nazývali kotolňou, lebo tam bol starodávny parný stroj, ktorý poháňal strojné zariadenia v tehelni. Bol som v strojovni, lebo vonku bolo chladno. Až tam som sa dozvedel, že zamestnanci tehelne už dlhšiu dobu vyjednávali a požadovali zvýšenie tarifných plátov a že nedostávajú žiadnu odpoveď. Blížilo sa k šiestej hodine a náš mechanik, ktorý obsluhoval parný stroj, k nám prehovoril, že ho musí spustiť a poháňať strojné zariadenie tehelne, aj keď nie sme na svojich pracoviskách. Ospravedlňoval sa nám všetkým, že keď by ho nespustil, tak by on bol osobne zodpovedný za začatie štrajku. Tak o 6.00 celé výrobné zariadenie, poháňané parným strojom, bežalo naprázdno. Vtedajší vedúci tehelne sa nás snažil presvedčiť a požadoval, aby sme nastúpili na svoje pracoviská. To sa mu nepodarilo, a tak odišiel do jeho kancelárie a viac sme ho nevideli. Väčšina osadenstva ostala v kotolni, o desiatej desiatujeme a v tom čase na nádvorí sa objavili dva tatraplány. S najväčšou pravdepodobnosťou to bola návšteva z bratislavského vedenia podniku. Kto s nimi vyjednával a čo sa dohodlo, som sa ako dočasný brigádnik nedozvedel. Do konca smeny, teda do druhej hodiny sme nepracovali a potom sme sa rozišli domov. Na druhý deň ráno, keď som prišiel do tehelne, sme už zasa normálne pracovali. Tento skalický incident sa odohral v určitej tichosti pred verejnosťou. V 50. rokoch sa takáto udalosť nesmela publikovať. Vo vtedajšej ČSR prebehli ďaleko väčšie a závažnejšie štrajky, hlavne po menovej reforme. Boli to štrajky veľkých rozmerov a sú aj filmové zábery, ako polícia zasahovala a zatvárala štrajkujúcich v Prahe, Plzni a Ostrave. O týchto udalostiach sa dozvedáme až po niekoľkých desaťročiach. Bol som vtedy v tehelni najmladší zamestnanec, ktorý ani nevedel pravdivé dôvody štrajku a starší spolupracovníci zasa o jeho detailoch nechceli rozprávať.

<https://www.zahorskemuzeum.sk/spomienka-na-strajk-v-skalickej-tehelni-ing-milos-bila>